

САҢА ОЛОХ

Чуропчы улуунун хаһыата

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАТ

 2004 г.г.
 БОХСҮҢҢҮ
 22 КҮНӨ
 ЧӨПКӨР
 № 7
 490700

МЫНДАҢААЙЫЛАР ЧӨЛ ОЛОБУ ӨЙӨӨТҮЛЭР

Калингги уон сылларга уларыйы-тэлэрийи кэмнэригэр арыгы олохтугугар күүскэ өтөн кирибитэ, ону тэнэ бэрээдэги кэһии, ыччат усул-тэхник сылдыгыта, үлэтэ-хамнаһа суох буолуу үксээбитэ. Дьон өйө-санаата сатарыйан, ордук тыа сирдэригэр дьахтар арыгылааһына элбээбитэ, итинтэн сылтаан дьизэ кэргэн олохун огдоһууута билигин быһаарыны эрэйэр республика таһынаах улахан проблеманан буолла. Маныаха хамсааһыны таһаарар сылтан үммүт 2004 сыл республикада СР Президеңа В.А.Штыров бйаабынан "Ого спордун уонна ого до-руобуйатын сылынан" биллэриллибитэ. Бу бйаааха олобуран итиннэ саха улуу бөлүһүгэ А.Е.Кулаковскай туруорсуутунан Боотуруускай улуулугар чөл олобу туһулар туһунан докумуон ылыллыбыта 100 сыла туоларынан сибээстээн билигин улуустут республикада чөл олох политикатын тарбатына ыгырыны таһаарда, кизик хабааннаах концепцияны бэлэмнээтэ. Нэһиликтэр биир-биир чөл олох политикатын өйөөн дьон-сэргэ көнө суолга үктэнэригэр бары кыаллар, ирдэнэр үлэлери тэрийизтээхтэр.

Биир бастагы сабалааһыны Болугур нэһиликэтигэр онордо. Ол курдук, тохсунньу 16 күнүгэр Болугурга чөл олоххо анаммыт нэһиликэни уолсай мунньага буолан ааста, үс болпуруос көрүлүннэ. Манна улуус баһылыгын солбуйааччы А.С.Иустинова, ис дьыала отделын участковой уполномоченнайдары кытта үлэбэ отделын начальнига Е.М.Ефимова, иридолог, психодиагностик, гомеопат-врач, Фольк аппаратынан эиттээнчи В.М.Кузьмина, "Саҥа олох" хаһыат редактора Г.Г.Полов кыттыны ылылар. Мунньаха бастагынан бэрээдэк болпуруоһа турбута тобустоох. Ахсынны ый бүтүүтэ Мындаааыга саха кинитин өйүгэр баппат быһылаан тахсыбыта. Дьахталлар арыгылааһыннарын түмүгэр киһи өллө. Болугур, Соловьев нэһиликтэригэр уонна Хамайах учаастагар холбоон биир уча-стковой көрүлүр. Киһи Мырылаага дьыала-нон олохтор, онон 1000-төн тахса киһи нэһиликэниэлээх мындааааһылар участко-вайы бэйэлэрин бөлүккэлэригэр олохтор-го туруорсаллар өйдөнөн. Бу болпуруоска ис дьыала отделын элбэтигэр үлэ-тин туһунан отчуоту Е.М.Ефимов онордо.

Сүрүн отчуот кэнниттэн дьон санааларын эттилар. Бөлүккэлэ ДНД-лар суохтар, участ-ковайдарга, төһө да ыаллы буоллар, тэйич-чи нэһиликтэн сылдан үлэлиирэ үлэбэ-хамнааха үчүгэйэ суох өткүн кестер. Онон нэһиликкэ бэрээдэк туһулар сэрэтэр үлэ-лэр бу күнгэ дьэри улахан кэдүүһэ суох ытыллан кэлбиттэр. Ол содулугар арыгы-лааһын, бэрээдэги кэһии тахса туралларын тыл эппит дьон тоһоболоон бэлэстээтилэр. Итиннэ участковой, олохтор усулбуйа-тын тэрийэн туран, төттөрү көһөрөн аҕалар-га, ДНД-лары, административнай комиссия-ны тэрийэн общественноһы бэрээдэк туһулар үлэбэ күүскэ тардарга нэһилик баһылыгар туруорустулар. Отдел сыллаабы үлэтин "ортонон" сыналаатылар.

Иккис болпуруоһунан Боотуруускай улуулугар чөл олобу туһуууга ыгырым тах-сыбыта 100 сыла туоларынан сибээстээн нэһиликкэ үтүө дьыалалар былааннарын онорон бигэргэтии көрүлүннэ. Манна сүрүн информацияны А.С.Иустинова онордо. Быйыл ытыллар чөл олох сыла итиннэ он-но анаммыт концепция сүрүн сыалларынан дьон-сэргэ сөптөөх билиинэн сабыллан чөл олох диэки күүскэ тардылалларын си-тиһии буолар. Буруйу кэһии, туруга суох олоххо тийи сүрүн төрдүгэр арыгы сыта-рын бары бэрэ бөлүбүт эрээри, бу астан олохто ахаастаны олохтугугар кирибэт, төттөрүтүн, арыгы суугуар дьонно эдэрим-сийэн уонна эбиллэн иһэр. Нэһиликэниэ күннээри олохтор, өйүгэр-санаатыгар чөл олох күүскэ өтөн киририн ситиһэр сылтан суруллубут концепция үс сүрүн хайыскалаах. Бастагытынан, дьонго-сэргэбэ өйдөтүү үлэтин ытыты, иккитинэн, чөл олоххо тар-дыһар усулбуйалары, дьон солото суох, дьарыктаах буолалларын тэрийи, үсүтүнэн, улууска арыгы испэт миэстэлэри оноруу бу-олаллар. Болугур нэһиликэтигэр чөл олох сы-лынан ытыллыахтаах үлэлэр торумнарын баһылык Н.И.Петров сырдатта. Онно кириэ сылдьаллар: оскуола дьыатин тутан үлэбэ киллэри, сайынтыг водопровод тардыта, уулуссалары шкетниктааһын, көбөрдүү, ис суоллары өрөмүөннээһин, ого оонньуур площадкаларын туугу уо. д. а. Бу болпуруоска дьон тутта санааларын эттилар. Г.Г.По-лов мунньагынан тохтоон хаалбакка адми-

нистративнай комиссияны тэрийэн, бэрээ-дэк туһулар бүтүн общественноһы бөлүтү туруоран тутта үлэни-хамнаһы күүс сабалырга, арыгы атытын бэрээдэктэ-ти, В.М.Кузьмина тарбаттар Шичко нымат-нан арыгыттан, табахтан ахаастаны лекци-ятын кэнниттэн арыгыны испэттэр общес-твоннарын тэрийэргэ дьон бабатын эттэ. Киһи кэнниттэн тыл эппит дьон чөл олох ыраас, чэбдик бөлүккэлэ сабаланырын, хас бири-дии киһи тус культуратыттан түстэнэрин бэ-лиэстээтилэр, итиннэ общественнай тэ-рилтэлэр сөптөөх үлэни-хамнаһы тэрийэргэ төһүү күүс буолалларынан нэһилик иччэ-иччаттар, аҕалар, ийэлэр, кырдыаҕылар, дьахталлар түмүкүлэрин үлэлэрин сөргөтүтүргэ, былааннаах үлэни сабалы-рга, общественнай төрүккэ физинструкторы үлэлэтэргэ эттилар.

Үсүтүнэн дьон-сэргэ олохтор быһаччы сабыдыллаах общественнай тэрилтэлэри үлэлэти болпуруоһа көрүлүннэ. Мунньаха кэлбит дьон куластаан административнай комиссия саҥа састаабын, нэһиликэниэни кытта эти-хааны чэбдиктигэр үлэлэтиэх-тээх физинструкторы уонна общественнай тэрилтэлэри бигэргэттилар. Чөл олоххо үктэни биир бастагы боччумнаах харды-тынан буолар арыгы атытын бэрээдэ-ктээһини өйөөннөр, кэбиктэни толору буол-бакка, иккис өрөбүл күннэргэ атылаабака ара, бизэ үлэ күннэргэ эбиэт иннинэ атылы-ырга дьон уураахтаатылар. Итиннэ өрөч В.М.Кузьмина лекциятын сүрдээгин сэргэ-эн бу ый бүтүүтэ кэлэн нэһиликэниэбэ ааҕарыгар сайаапка түһэрдилэр.

Ити курдук сыл сабаланытыгар нэһилик олохтор-дьаһаар улахан суолтала-ах мунньах бэрт уоттаахтык-күөстээхтик барда. Боччумнаах сыһыаны эрэйэр болпу-руоска туһуламмыт мунньаха дьон хаһаангытааһар да элбэх кэлэн, санаа-ларын этэн, улуустаабы ыгырыны өйөөн, нэһилик чэбик-чэбдик олохторугар, хас биридии дьизэ кэргэн чөл куттанарыгар, ыч-чат өйө-санаата тулсан, эт-хаан өткүнөн сайдан кэскиллээх буоларыгар бастагы хар-дыттар саҥа ыһыккаларын онороннор, ас-тыттар.

С. БОРИСОВА

МОЛОДЫХ СЕМЕЙ!

Алор сурулор ителер сана
реддерин позитивтар мадри
сеп түбелер буолботох.
Суруука мейилгор чосылор
көрүлүлүктөрдүгүр
эпс-эпсөөн
ситер тус байыт сүгэр.